

”Meille tais sattuu pieni vahinko”

Tyttöjen suunnittelemattomaan raskauteen liittyvät tulkinnat

MARJO KUORTTI & RITA JÄHI & PIRJO LINDFORS & ELISE KOSUNEN

Johdanto

Pohjoismaissa seksuaalinen ilmapiiri on ollut varsin avoin verrattuna moniin muihin maihin (Traeen & al. 2004). Nuorten seksuaalisuudesta on voitu keskustella asiallisesti ja nuorille on tarjottu seksuaaliterveyteen liittyvää tietoa, myös perusopetuksessa. Suomessa nuorten raskaudenkeskeytyksiä on kansainvälisesti verraten vähän (Knudsen & al. 2003) ja 2000-luvulla ne ovat pienen nousuvaiheen jälkeen taas vähenentyneet (THL 2009). Vuonna 2008 Suomessa tehtiin alle 20-vuotiaille 2070 raskaudenkeskeytystä eli noin 13 tuhatta samanikäistä tyttöä kohden. Synnytyksiä puolestaan oli noin yhdeksän tuhatta kohti.

Suunnittelemattomaan raskauteen ja raskauden keskeytykseen liittyvään keskusteluun vaikuttavat monet yksilöön, historiaan, kulttuuriin ja yhteiskuntaan kuuluvat tekijät. Tätä keskustelua pohdittaessa on otettava huomioon myös lainsäädäntö. Suomen ensimmäinen laki raskaudenkeskeytyksistä on vuodelta 1950. Lakia uudistettiin 1970, jolloin sosiaaliset syyt hyväksyttiin uutena perusteena raskauden keskeytykselle (Laki raskauden keskeyttämisestä 1970). Kaiken kaikkiaan raskauden keskeytykseen liittyvä lainsäädäntö on Euroopassa liberalisoitunut ja monissa maissa on nähtävissä asenteen muutos suhteessa naisen oikeuteen päättää itse raskaudestaan (Arisi 2003). Suomessa ei kuitenkaan ole mahdollista keskeyttää raskautta pelkästään naisen tahdosta, vaan keskeytykselle tarvitaan aina jokin laissa mainittu peruste (Laki raskauden keskeyttämisestä 1970).

Nuorten raskaudet lienevät usein suunnittelemattomia (Kosunen & al. 2002). Odottamaton raskaus asettaa nuoren valinnan eteen: on tehtävä päätös raskauden jatkamisesta tai sen keskeyttämisestä, eettisesti ajatellen elämästä tai kuolemasta. Perusteluja raskauden keskeytyksen valintaan on selvitetty monissa tutkimuksissa jo raskaana olevilta tai jo raskauden keskeytyksen kokeneilta. Yleisimpinä syinä on mainittu opiskelujen tai töiden häiriintyminen, taloudelliset tekijät, yksinhuoltajuus ja parisuhdeongelmat tai valmistautumattomuus äitiyteen (Broen & al. 2005b; Finer & al. 2005; Larsson & al. 2002; Tornbom & al. 1994). Pitkän aikavälin tarkasteluissa on todettu, että raskauden keskeytyksellä voi olla naisen hyvinvoinnin kannalta positiivisia vaikutuksia (Kero & al. 2004), vaikka raskauden keskeytys herättääkin usein ristiriitaisia ajatuksia ja tunteita (Kero & al. 2001). Toisaalta raskauden keskeytys voi aiheuttaa pitkäaikaista ahdistusta ja nainen saattaa kantaa asiaa kipeänä muistona läpi elämän (Tuomaala 2006; Broen & al. 2005a; Pattis Zoja 1997, 107).

Nuorten raskauteen ja synnytykseen asennoidutaan Pohjoismaissa kielteisesti lukuun ottamatta Islantia (Ekstrand & al. 2005; Bender & al. 2003; Singh & al. 2001; Hirvonen 2000, 111–112). Kuitenkin raskauden keskeytykseen suhtaudutaan hyväksyvämmiin kuin lapsen synnyttämiseen (Darroch & al. 2001). Tutkimuksessa, jossa käytettiin menetelmänä fokusryhmähaastattelua, nuoret näyttävät jakavan nämä käsitykset (Thorsen & al. 2006; Ekstrand & al.

Kiitämme Tampereen kaupungin tiederahastoa taloudellisesta tuesta.

2005). Nuorten raskauteen ja äitiyteen on yhdistetty useita taloudellisiin, sosiaalisiin ja terveydellisiin tekijöihin liittyviä haittoja ja vaaroja (Lehti & al. 2010; Leishman 2004; Morgenthau 1984). Lapsen tulo nuoren elämään nähdään pikemminkin turmelevana kuin arkielämää rikastuttavana tekijänä (Hirvonen 2000, 112), vaikka teiniäidit itse näkevätkin asian toisin (Hirvonen 2000). Tyttöjen tuleekin ennen kaikkea huolehtia maineestaan ja välttää suunnittelemattomalta raskaudelta (Saarikoski 2001, 31–32; Hukila 1992, 63–64). Teiniäitiyttä on tutkittu vähemmän kuin nuorten raskauden keskeytyksiä (ks. Hirvonen 2000; Schofield 1996). Tämä saattaa selittyä sillä, että nuorten on kulttuurisesti hyväksyttävämpää keskeyttää suunnittelematon raskaus kuin synnyttää.

Tässä tutkimuksessa etsitään vastauksia siihen, millaisin perustein tytöt tekevät päätöksiä tilanteessa, jossa he huomaavat olevansa vastoin suunnitelmiaan raskaana. Vaikka perusteluja raskauden keskeytykseen on tutkittu, itse valintaprosessi tunnetaan huonosti eikä siitä juurikaan ole tutkittua tietoa. Tavoitteena on saada monipuolinen kuva siitä, millaisten paineiden, normien, arvojen ja tietojen varassa nuoret tekevät päätöksiään.

Aineistonkeruumenetelmän käytetään prosessidraamaa, jonka avulla simuloidaan tilannetta, jossa nuoret tekevät raskauden jatkamista tai keskeyttämistä koskevia päätöksiä. Tietääksemme draama ei ole juurikaan käytetty aiemmin tämän tyyppisen tutkimuksen aineistonkeruumenetelmänä (ks. kuitenkin Draamamenetelmät ja tieto... 2008), sen sijaan draamamenetelmiä on käytetty opetuksen tutkimuksessa, opetuksessa, hoidossa ja kuntoutuksessa (ks. esim. Karakelle 2009; Häkämies 2008; Draamaa ja teatteria yhteisöissä 2005; Laakso 2004; Hynninen 2003; Blatner 1997). Haastatteluaineistoon verrattuna draaman ruumiillisuus tuo tunteet toisella tavalla mukaan asioiden käsittelyyn ja roolien kautta arkaluonteisia asioita saattaa olla helpompi käsitellä. Tämän tutkimuksen analyysissä tarkastellaan päätöksentekoprosesseja ennen kuin asiat ovat tapahtuneet henkilökohtaisessa elämässä, ja näin pyritään pääsemään käsiksi niihin kulttuuriin resursseihin, joiden varassa nuoret tekevät raskauden jatkamista ja keskeyttämistä koskevia päätöksiä. Tutkimuksessa pyritään prosessidraaman avulla luomaan mahdollisimman kokonaisvaltaisen kuva siitä todellisuudesta, jossa nuoret naiset tekevät päätöksiään suunnittelemattoman raskau-

den yllättäessä. Niin nuorten itsensä, heidän elämänsä kuuluvien muiden ihmisten, kuin yhteiskunnankin kannalta on tärkeää ymmärtää, mitkä tekijät vaikuttavat raskautta koskevaan päätöksentekoon ja millaisia valintojen perusteet ovat.

Tutkimuksen kuvaus

Aineisto ja osallistujat

Tässä tutkimuksessa nuoriksi määritellään alle 20-vuotiaat. Tutkimuksen aineistona on kolme videoitua prosessidraamaa. Osallistujat näihin draamoihin kutsuttiin niiden vapaaehtoisten joukosta, jotka olivat aiemmin osallistuneet seksuaaliterveyttä, -tapoja ja -asenteita selvittäneeseen kyselytutkimukseen (Kuortti & Kosunen 2009). Kysely oli suunnattu 15–18-vuotiaille tytöille, jotka olivat nuorille tarkoitetun terveydenhuoltoyksikön asiakkaina. Tutkimuksen prosessidraamoihin osallistui kymmenen tyttöä, joista muodostettiin kolme 3–4 hengen ryhmää. Draamat toteutettiin 8–10 kuukautta kyselytutkimuksen jälkeen. Tutkimuksella on Pirkanmaan sairaanhoitopiirin eettisen toimikunnan ja Tampereen kaupungin tutkimuslupatoimikunnan hyväksyntä. Myös nuorilta itseltään pyydettiin kirjallinen suostumus tutkimukseen.

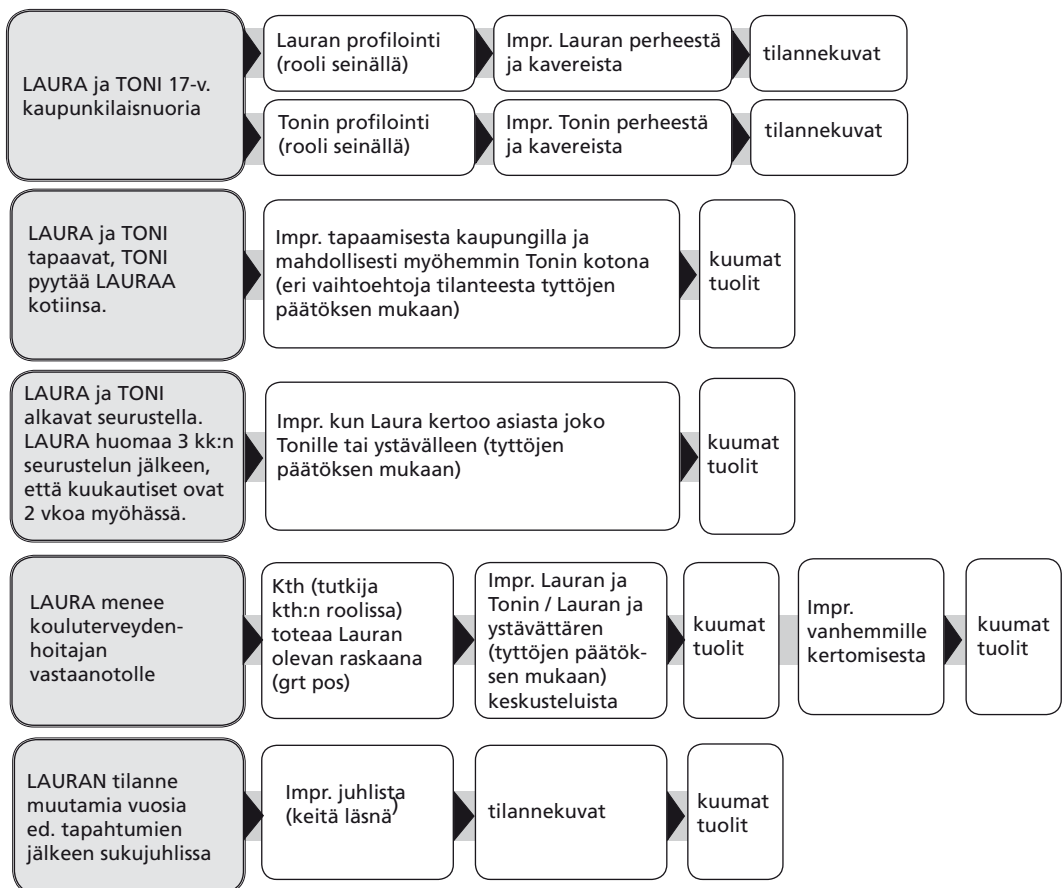
Älttäen tytöt olivat draamantekohetkellä 16–19-vuotiaita. He opiskelivat joko peruskoulussa, lukiassa tai ammattioppilaitoksessa. Osa asui vanhempansa/ vanhempiensa kanssa, osa itsenäisesti joko yksin tai avoliitossa. Sosioekonomiselta taustaltaan tyttöjen vanhemmat kuuluivat työntekijöihin, alempiin ja ylempiin toimihenkilöihin sekä yrittäjiin. Ensimmäisen yhdyntänsä haastateltavat olivat kokeneet 13–17-vuotiaina. Kahta tutkittavaa lukuun ottamatta kaikilla oli kokemusta seurustelusta.

Kuhunkin prosessidraamaan oli kutsuttu kahdeksan osallistujaa, mutta lopulta paikalle kuhunkin ryhmään saapui 3–4 tyttöä. Poisjääneet joko jättivät tulematta tai peruivat osallistumisensa viime hetkillä. Kukin ryhmä kokoontui kahdesti. Ensimmäisellä kerralla ryhmän jäsenet tutustuivat toisiinsa, prosessidraaman ohjaajaan ja tutkijaan sekä draamatekniikoihin, joita tutkimusdraamassa käytettiin. Toisella tapaamiskerralla tehtiin tutkittava prosessidraama ja lopuksi keskusteltiin ryhmässä draaman synnyttämisestä ajatuksista. Draamojen ohjaajana toimi kokenut draamaopettaja.

Draamassa asioita käsitellään eläytymisen kautta, jolloin voidaan asettua myös toisen rooliin ottamalla käyttöön tietty, itselle epäominainen suhde- tai asenne. Tarkoituksena on tutkia draaman toimijoita tuomalla esiin mahdollisia suhtautumistapoja. (Owens 2002, 16–22). Keskeisenä tavoitteena ei ole yhden totuuden etsintä, vaan avata erilaisia näkemyksiä maailman tarkasteluun. Draamassa kokeillaan asioita, joita halutaan tutkia siitä todellisuudesta, joka tunnetaan. Fiktio maailmassa voidaan toimia vallasta vapaana, mikä mahdollistaa eettiset kokeilut. Draamassa voidaan liikkua ajassa ja kulttuurissa tilasta toiseen ja siten hahmottaa yhteiskuntaa ja kulttuuria eri näkökulmista. (Heikkinen 2002, 66–67). Esteettisen kahdentumisen teorian mukaan maailmaa tarkastellaan kahdella eri tavalla: roolin ja draamamaailman kautta sekä omalla itsenä sosiaalisen todellisuuden kautta (Heikkinen 2002, 100). Draama kiinnittyy tutkittavien teemojen kautta yksilön omaan kokemuk-

taustaan ja sitä kautta kasvaa merkitykselliseksi (Bolton 1986, 218–219). Draamaan tuodut asiat riippuvat kulttuurisesta taustasta, kokemuksista ja asenteista ja koska draamatyöskentely tapahtuu ryhmissä, on mahdollista nostaa esiin yhteisiä asioita vuorovaikutuksessa vertaisten kanssa.

Tässä tutkimuksessa draamatyöskentelyn työtapoina käytettiin improvisaatiota, ”kuumaa tuolia”, ”tilannekuvaa” ja ”roolia seinällä” (Owens 2002, 26–33). Improvisaatiossa ryhmä joko suoraan tai pienen suunnittelun jälkeen tekee pyydetyn kohtauksen kukin omassa roolissaan. ”Kuumassa tuolissa” ohjaaja haastattelee henkilöä, joka toimii roolissa ja kertoo roolihenkilön todellisista ajatuksista (tarkoituksena selkiinnyttää perspektiiviä ja kontekstia). ”Tilannekuvassa” ryhmä muodostaa pysäytetyn tilannekuvan joko ennen tai jälkeen tapahtuman keskittyen konkreettiseen hetkeen ja pyydettyä roolihenkilö lyhyesti kertoo sen hetkiset ajatuksensa. ”Rooli seinällä” -tekniikassa piirretään roolihenkilöä ja

Kuvio 1. Draamatarinan kulku

kirjoitetaan faktat, luonnekuvaukset ja havainnot tästä roolihahmosta näkyviin.

Tutkija oli suunnitellut tarkasti draamatarinan ratkaisukohtat. Osallistujien pienen määrän vuoksi draamatarinan toteutustapaa jouduttiin hieman muuttamaan, tutkimustarinan sisältörunko sen sijaan pysyi muuttumattomana. Draamatarinan kulku on esitetty kuviossa 1. Keskeiset ongelmanratkaisutilanteet olivat Lauran ja Tonin ensitapaaminen, Lauran kuukautisten myöhässäolo sekä suunnittelematon raskaus ja siihen liittyvä pohdinta. Tutkimus on rajattu suunnittelemattomaan raskauteen liittyvään päätöksentekoon.

Draamat videoitiin ja puhe kirjoitettiin tekstimuotoon sanatarkasti. Draamoista litteroitua aineistoa on yhteensä 135 sivua, josta tässä tutkimuksessa on tarkasteltu erityisesti suunnittelemattomaan raskauteen ja sen jälkeisiin tapahtumiin liittyviä osia, joista kertyi 49 sivua litteroitua tekstiä. Puhetekstin oheen kirjattiin muistiin draamahenkilöiden liikkeet ja sijainnit toisiinsa nähden sekä keskeisimmät eleet ja ilmeet, kuten naurahdukset, katseen suunnat ja käsikkäinolo. Analyysin pohjana käytettiin edellä mainittua tekstiversiota, mutta tarvittaessa tekstin tulkintaa tarkennettiin tarkastamalla tilanne videolta.

Aineistolainaukset ovat lainausmerkeissä kursiivilla. Lainauksissa ... tarkoittaa tekstiä, josta ei ole saanut selvää, --- poisjätettyä tekstinosaa, kaksoissulut tutkijan tarkennuksia ja / lyhyttä sekä // pitkää taukoa.

Analyysi

Tutkimuksen metodologiset lähtökohdat ovat Erving Goffmanin (1974) kehittämässä kehysanalyysissä. Erilaiset kehykset ylläpitävät erilaisia todellisuuksia. Goffmanin (1974, 25) mukaan sosiaalisia tilanteita ei tulkita sellaisinaan vaan tietyn kehyksen kautta, jonka läpi tilanne on ymmärretty. Kehys toimii havainnoinnin ja tunnistamisen apuvälineenä ja resurssina. Robert Entman (1993) määrittelee kehystämisen joidenkin puolien valitsemiseksi ja tekemiseksi muita näkyvämmäksi havaitusta todellisuudesta niin, että suositaan tiettyä ongelmanmäärittelyä, tulkintaa, moraalista arviota ja/tai toimintasuositusta. Kehykset eivät ole stabiileita vaan kontekstuaalisia ja usein myös limittäisiä (Goffman 1974, 13, 25, 82). Kehysanalyysin tarkoituksena on tunnistaa yhteiskunnassa käytössä olevia kehyksiä ja kuvata yksilöiden käyttämiä erilaisia tulkintakehyksiä,

joiden kautta todellisuus ja toiminta hahmotuvat tietynlaisiksi. Kehykset antavat merkityksen tilanteille ja niissä tapahtuvalle toiminnalle.

Tässä tutkimuksessa kehykset ymmärretään laajoiksi tulkintakehyksiksi, joiden kautta suunnittelemattomaan raskauteen liittyvää päätöksentekoa tehdään ymmärrettäväksi eri näkökulmista ja suhteessa eri toimijoihin. Kunkin kehyksen sisällä on erilaisia näkökulmia. Analyttiset välineet pohjautuvat sekä kehysanalyysiin (ks. Peräkylä 1990) että tulkintojen moninaisuuden näkökulmaan (ks. Suoninen 1993).

Aineistolähtöisessä analyysissä etsittiin ensin puheesta raskauden keskeytystä puoltavat ja vastustavat argumentit. Sen jälkeen etsittiin muut raskauden jatkamiseen liittyvät pohdinnat. Aineisto järjestettiin erilaisten näkökulmien mukaisesti ja analysointia jatkettiin, kunnes ryhmitteilyn perusteella pystyttiin jäsentämään ja nimeämään erilaiset tulkintakehykset. Lopulta aineistosta muodostettiin seitsemän erillistä kehystä, joiden kautta tytöt käsitelivät suunnittelemattomaan raskauteen liittyviä asioita.

Tulokset

Tutkittavat rakensivat yllättäen kaikkiin kolmeen draamaan toisistaan riippumatta samalaisen päähenkilöiden tarinan, joka ainakin lähökohdiltaan noudatteli eräänlaista tuhkimotarinaa. Päähenkilöiden tarinassa Laura oli rikkinäisestä perheestä, Lauralla oli ongelmalliset välit työn raskauttamaan äitiinsä, jonka kanssa hän asui yhdessä pikkuveljensä kanssa. Tarinan urheilullinen Toni asui hyvin toimeentulevassa ydinperheessä, jossa äiti oli vähän ”hössöttävä” eikä isä ollut kovin hyvin perillä poikansa asioista.

Vaikka päähenkilöt Laura ja Toni ja draamatarinarunko olivat kaikille ryhmille samat, muotoutuivat seurustelutarinat erilaisiksi. Ensimmäisen ryhmän draamassa päädyttiin yksimielisesti jatkamaan raskautta ja vuoden kuluttua Laura ja Toni olivat edelleen yhdessä onnellisena perheenä. Toisessa ryhmässä puolestaan päädyttiin yksimielisesti raskaudenkeskeytykseen ja Lauran ja Tonin tiet erkanivat. Seitsemän vuotta tapahtumien jälkeen Laura oli edelleen yksin, opiskelunsa päättäneenä ja ammatissaan toimien. Kolmas ryhmä päätyi pitkän keskustelun jälkeen lopulta keskeytykseen. Kolmen vuoden kuluttua Laura ja Toni olivat edelleen yhdessä ja Laura uudelleen, toivotusti raskaana.

Analyysissä muodostettiin seitsemän erillis-

tä kehystä, joiden kautta nuoret tekivät päätöksiä siitä, miten toimia suunnittelemattoman raskauden suhteen. Joitakin kehyksiä käytettiin niin raskauden keskeytystä puoltavia kuin vastustavia-kin argumentteja käsiteltäessä, joitakin vain toista kantaa argumentoitaessa. Ensin on esitelty kehykset, joita käytettiin niin puoltavassa kuin vastustavassakin argumentoinnissa. Tämän jälkeen on kehys, joka ilmeni vain puoltavassa puheessa ja lopuksi kehykset, joita käytettiin vain raskauden keskeytystä vastustavassa puheessa. Osaa kehyksistä käytettiin paljon, joitakin vain satunnaisesti. Kaikilla oli käytössään useita kehyksiä.

1. Rationaalisuuskehys

Rationaalisuuskehyksessä keskeisiä tekijöitä päätöksenteossa ovat rationaalisuus (järkevyyden, tehokkuus), päämääriinsä pääseminen ja arkielämän hallittavuus. Kyseessä on eräänlainen yhteiskunnallinen kehys, joka tuli esiin niin raskauden keskeytystä puoltavassa kuin vastustavassakin argumentoinnissa. Tämän kehyksen mukainen puhetapa tunnettiin parhaiten ja sitä käytettiin paljon. Kehyksen sisältä löytyi kaksi vastakaista näkökulmaa.

Aborttia puoltavasta pohdiskelusta löytyy **kitkaton elämänsuunnitelma -näkökulma**, jonka keskeisiä tekijöitä ovat koulun keskeytyksen loppuunvienti, kunnollisen ammatin hankkiminen ja sitä myötä taloudellisen toimeentulon varmistaminen ennen kuin lapsia hankitaan, kuten tarinan Laura draamassa toteaa: *”En mä millään pysty lasta . En, ei mul o mitään varaa , elättää sitä ja mä käyn koulua eikä meidän äiti pysty ees auttaa mua siinä.”* Saman ajatuksen jakavat niin Toni *”Ei sitä vois pitää, ku ei o, ei ois mitää mahdollisuutta oikein elättääkää tai jotain.”* kuin Lauran äitikin *”Sulla on kouluki kesken ja kaikki”*.

Myös raskauden keskeytystä vastustavassa argumentoinnissa oltiin tietoisia yhteiskunnan odotuksista koulutuksen ja ammatin hankinnan suhteen, mutta lapsen syntymistä nuoruuden keskelle ei pidetty näistä syistä mahdottona. **Joustava elämänsuunnitelma -näkökulma** mahdollistaa sekä lapsen syntymisen että koulunkäynnin jatkamisen tauon jälkeen. Laura toteaa kuumassa tuolissa: *”No mä olin hetken aikaa joo, sellasia pikku hommia ja, sai vähä rahaa kerättyä ja. Nyt varmaan alotan opiskelee jotain, ku saa tän lapsen synnytettyä ja kasvatettua vähän aikaa, ku saa hoitoon, varmaan alan opiskeleen taas.”* ja Toni säestää *”Niin ja tota mulla loppuu koulu ens ke-*

väänä ja mä voin mennä töihin, mä saan rahaa, voin maksaa vuokraa ja ... ainaki jonkin verran.”

Rationaalisuuskehyksessä pohditaan taloudellisia resursseja elättää itsensä ja lapsensa. Ammatin hankkiminenkin palvelee lähinnä taloudellisen turvallisuuden takaamista. Täysi-ikäisyys auttaa vanhemmuuden kriteerien täyttämistä suoden paremmat mahdollisuudet riittäviin (taloudellisiin) resursseihin. Koulunkäynti, ammatin hankkiminen ja toimeentulo takaavat elämän hallittavuuden. Raskauden keskeytystä puoltavassa argumentoinnissa lapsen syntyminen kesken nuoruuden tekisi elämästä hallitsematonta.

Rationaalisuuskehyksessä nuoret pohtivat suunnittelemattomaan raskauteen liittyviä eri toimintavaihtoehtoja: raskauden keskeyttämistä, lapsen pitämistä ja adoptiota. Ajatukset pyörivät sen ympärillä, mikä olisi järkevää oman elämän kannalta, kuten Laura kuumassa tuolissa pohtii: *”Mutta mä en haluais / viettää yheksää kuukautta vaan sen takia että mä saan antaa lapsen jollekin toiselle, ihmiselle. Ja, niin, koska mä oon seitsemäntoista ja mul on koulu kesken ja niin niin todennäköisesti se abortti on järkevin ratkasu.”*

Rationaalisuuskehys tuli esiin voimakkaana ja selkeänä läpi kaikkien draamojen ja kaikki tytöt pohtivat asioita tämän kehyksen kautta.

2. Kohtalokehys

Kohtalokehyksessä elämä ei ainakaan kokonaisuudessaan ole itse hallittavissa ja omassa kontrollissa, toisin kuin rationaalisuuskehyksessä, jossa pyritään elämänsuunnitteluun. Kohtalokehyksessä asiaa pohditaan irrationaliselta kannalta ja tapahtumat voidaan selittää kahdesta rinnakkaisesta näkökulmasta: eräänlaisena pitkäkestoisena johdatuksena tai sattumana. Johdatus-näkökulma ilmeni vain raskauden keskeytystä vastustavassa argumentoinnissa, sattumanvaraisuusnäkökulma lähinnä keskeytystä puolustavassa puheessa.

Johdatus-näkökulmassa kaikilla tapahtumilla on tarkoituksensa, kuten Laura asian ilmaisee: *”--- Vaikee kuvitella, että mulla tosiaan on tällanen vauva nytte ja mä oon äiti ja / ja tota, / kait tän lapsen oli tarkostus syntyä. Emmää ainakaan muuta osaa sano...merkitystä.”* Tässä kehyksessä raskaaksi tulo tai lapsensaanti ei ole itsestäänselvyys siinä mielessä, että kyseessä voi olla ainoa mahdollisuus tulla raskaaksi. *”Entäs jos tää on mun ainoo tilaisuus tulla ikinä raskaaksi?”*, miettii Laura kertoessaan Tonille kuukautisten myöhässäolosta.

Rationaalisuuden ja suunnitelmallisuuden vastapari on johdatuksen ohella elämän sattumanvaraisuus. **Sattumanvaraisuus-näkökulmasta** tarkasteltuna kaikkea elämässä ei voi hallita, mikä ilmenee Lauran kertoessa raskaudesta äidilleen: ”--- *Mä en tiää miten tää on nyt tapahtunu, koska / me ollaan koitettu pitää huolta kaikista tärkeistä asioista, mutta ---.*” Asiat järjestyvät ajallaan, asioita tapahtuu ja vahinkoja sattuu. ”--- *Ku, / meil-le tais sattuu pieni vahinko.*”, Laura toteaa kertoessaan Tonille raskaudesta.

3. Sosiaalisen tuen ja perheyhteyden kehys

Sosiaalisen tuen ja perheyhteyden kehyksessä keskeisiä tekijöitä ovat yhteen kuuluminen, perhe ja ihmissuhteet. Kehys tuo sosiaalis-psykologisen aspektin suunnittelemattoman raskauden ongelman pohdintaan. Yksinjäämisen pelko, tuen tarve ja luottamus olivat avainasioita, jotka tulivat esiin niin raskauden keskeytystä puoltavassa kuin vastustavassakin pohdinnassa. Tukea pohdittiin erityisesti suhteessa vanhempiin ja poikaystävään. Tässä kehyksessä tuli esiin kolme rinnakkaista näkökulmaa.

Aikuisilta saatavan tuen näkökulmasta keskeistä näytti olevan turvallisuus ja hyväksyntä. Jos tuki muilta, erityisesti vanhemmilta, jää vailinaiseksi tai nuori epäilee näin käyvän, koetaan lapsen pitäminen vaikeaksi, kuten ilmenee Lauran ja Tonin kahvilassa käydystä keskustelusta, jossa Laura kertoo kuukautistensa olevan myöhässä:

Laura: Emmä haluu sanoa sille ((äidille)) mitään ennenku mä tiään mitä mä teen. Tai me tiedetään, mitä me tehhään. / Mä en sano sille mitään ennen kun on pakko. Se ei kumminkaa käsittele asiaa sillee niinku mä haluaisin että se ymmärtää sen ja / Aiotsä puhua kotonas?

Toni: No meil on mutsi nyt semmonen häslä, ettei sille kantsi mitään sanoa ennen ku on varma.

Laura: yy

Toni: Meijän faija nyt ei kuuntelis vaikk mä menisin sanoa sille. Se ajas vaan mut himasta.

Laura: Niin no entäs jos sä veisit sinne raskaana olevan tyttöystävän, mitä se sit tekis? Potkis sut samantien pellolle.

Toni: No ei

Toisaalta vanhempien ja muiden aikuisten tuella selvittää lapsenkin aiheuttamista haasteista. Tutkittavat pohtivat draaman välikeskustelussa:

V: Emmä tiää, ehkä siitäki ois aika paljo apua siitä Tanelista ((Tonin isovelji)) tai siitä jos sillä on jo periaatteissa ... omaa perhettä

K: Nii nii

N: Oishan siitä tukee. Tonin äiti varmaan sitte to-tani tarjoutuis hoitaa just sitä lasta, mutta ei sit tiää, kuinka Laura suostuis antaa sitä sille.

Kun arvioitiin muilta saatavaa tukea, otettiin huomioon muiden tunteet ja pyrittiin ottamaan huomioon muiden elämäntilanteen muutokset mahdollisen raskauden jatkamisen seurauksena. Raskauteen ja sen seurauksiin liittyviä asioita pidettiin vaikeina käsitellä, ne aiheuttivat ahdistusta, pelkoa ja epätietoisuutta; niin nuorille itselleen kuin vanhemmillekin. Aikuistenkin koettiin olevan avuttomia tämän ongelman edessä, niin kuin Laura kuumassa tuolissa miettii: ”--- *sillä ((äidillä)) on niin hirvee stressi töistä ja muutenki rahasta, kaikesta, nin emmä haluu sille sitte enemppää / mitään no, murheita tai semmosia . Sil-leen ett, mä aattelin, se ei o nyt siinä tilassa, ett se haluis nyt kuulla mitään tämmöstä*”. Silti vanhemmilta kaivattiin ymmärtämystä, konkreettistakin apua ja neuvoja.

Parisuhteen näkökulma oli toinen merkittävä tuen saannin kehysten näkökulma. Tästä näkökulmasta merkittävää oli tuen ja luottamuksen lisäksi pohdinta rakkaussuhteen jatkumisesta. Laura pohtii kuumassa tuolissa: ”--- *pystynkö mä luottaa Toniin, että se pysyy oikeesti mukana täs kaikessa. Ja että se on loikeesti mun tukena.*” Jollei tyttö voinut luottaa poikaystävän pysyvän rinnalla, raskauden keskeyttäminen oli hyvin todennäköinen vaihtoehto. Sen sijaan yhdessä pysyen arveltiin selvittävän vaikeastakin elämäntilanteesta. Sitoutuneisuus parisuhteeseen oli merkittävä tekijä raskauden jatkamisesta päätettäessä.

Pohdintoissa tuli esille ihmissuhteiden epävarmuus ja pelko niiden katkeamisesta. Asiaa pohdittiin niin suhteessa vanhempiin kuin kavereihin, mutta ensisijaisesti parisuhteeseen liittyen. Toni miettii kuumassa tuolissa: ”--- *jos se ((Laura)) haluaa abortin ni, kyllä mä, kyllä mä ihan samaa mieltä oon --- Emmä nyt oikein usko että / eikä me välttämättä ees Lauran kanssa olla koko loppuelämä yhessä että. Ei me olla vasta ku kolme kuukautta seurusteltu.*”

Esiin tuli myös **syntymättömän lapsen näkökulma**. Ydinperhettä pidettiin tavoiteltavana ja parhaana vaihtoehtona. Äitiys ja isyys nähtiin arvostettavina asioina. ”... *neljä kuukautta vanha, pieni Iiro-poika. Ja en o vielä ikinä elämässä rakastanu ketään niin paljo. Nyt tuntuu olo ihan onnelliselta, kun saatiin Lauran vanhempien ja mun vanhempien kanssa kaikki asiat selviks...*”, Tonin

ajatuksia pysäytetyssä kuvassa 1,5 vuotta Lauran ja Tonin ensitapaamisen jälkeen. Suunnittelemattomaan raskauteen liittyen nousivat tärkeiksi pohdinnat suhteista niin omiin vanhempiin kuin syntymättömään lapseenkin, ajatus sukupolvien ketjusta.

Sosiaalisen tuen kehys tuli esille kaikissa draamoissa ja kaikki tytöt käyttivät puheessaan paljon tätä kehystä. Pohdittiin sitä, saako itse tukea ja toisaalta sitä, miten itse tulisi tukea muita. Perhekeskeisyys ja läheiset ihmissuhteet olivat tärkeitä arvoja. Sosiaalisen tuen kehys näyttäisi olevan keskeinen tekijä päätettäessä suhtautumisesta suunnittelemattomaan raskauteen.

4. Kypsyyskehys

Kypsyyskehyksessä suunnittelemattomaan raskauteen liittyvä pohdinta saa kehityspsykologisen aspektin. Asiaa pohditaan kahdesta rinnakkaisesta näkökulmasta ulottuvuuksilla lapsuus-aikuisuus (myös suhteessa omiin vanhempiin) ja kypsyys-epäkypsyys vanhemmuuteen. Tämäkin kehys tuli esiin niin raskauden keskeytystä puoltavassa kuin vastustavassa argumentoinnissa.

Lapsuus-aikuisuus-näkökulmassa kypsyttä tarkasteltiin omaan kehitysvaiheeseen nähden. Nuori ikä sinänsä saatettiin nähdä esteeksi lapsen hankkimiselle. Yhteiskunnassamme ei ole tapana hankkia lapsia nuorena, minkä tutkittavat nuoret, kuten Laurakin, hyvin tiesivät: *”Mä en haluu tulla seitsemäntoista vuotiaana raskaaks, ei kukaan. Tai sun ikäsenä isäks.”* Toisaalta nuorta ikää ei välttämättä pidetty lapsensaannin esteenä, mikä voi liittyä nuoruuden vahingoittumattomuuden illuusion tai siihen, että vanhemmuuteen liittyvät asiat eivät ole realisoituneet.

Kypsyyskehyksessä tytöt tarkastelivat itseään myös suhteessa omiin vanhempiinsa. Vaikka joillain elämän alueilla (esimerkiksi seurustelu ja ehkäisyn käyttö) koettiin aikuisuutta (asioista ei tarvinnut kertoa vanhemmille), raskauteen liittyvät asiat näytettiin koettavan lapsen asemasta suhteessa aikuisiin; *”Ois se varmaan kai molempien ((Lauran ja Tonin)) vanhemmille aikamoinen sokeri, mut kumminki viel lapsia ovat nii, eiköhän ne, eiköhän ne tukis sitte.”*

Kun puhuttiin kypsyyskehyksessä, vanhemmat oli otettava huomioon. Omat vanhemmat koettiin auktoriteetteina, joille oli kerrottava raskaudesta, joita oli kuultava ja joiden mielipiteet ja tunteet tuli ottaa huomioon päätöksenteossa. Ohjaajan kysyessä kuumassa tuolissa Lauralta,

aikooko hän kertoa raskaudestaan äidille, Laura vastaa: *”Pakkohan mun on. Enhän mä nyt voi tosta vaan suut sait tehdä mitään aborttia toisen selän takana.”* Vaikeuksista huolimatta pidettiin tärkeänä, että suhteet vanhempiin pysyisivät mahdollisimman hyvinä. Myös terveydenhuollon ammatilaisilta haluttiin paitsi faktatietoa myös aikuisen näkemystä vaikeassa suunnittelemattoman raskauden kysymyksessä.

Kypsyyskehyksessä tulee voimakkaasti esiin myös **oman vanhemmuuden näkökulma**. Tässä näkökulmassa raskauden jatkamista pohditaan myös syntymättömän lapsen kannalta. Lapsen paras on riittävän kypsä äiti tai isä. Raskauden keskeytystä puoltavassa argumentoinnissa nuoren oma kypsyttömyys koettiin esteeksi lapsen hankkimiselle. Tytöt kokivat itsekkin olevansa vielä lapsia, jolloin oli mahdotonta antaa riittävää vanhemmuutta omalle lapselle. Lauran äiti huoaten toteaa: *”Mää tiedän, mutta voin kokemuksella sanoa, että äitiys ei aina ole aivan helpo. Varsinkaan tuon ikäsenä kun”.*

Pohdinnoista on löydettävissä puhetta huonosta vanhemmuudesta. Nuoruus on yksi huonon vanhemmuuden kriteeri, nuori ei voi olla hyvä vanhempi; *”--- eikä viel itekkää ihan niin aikuinen, että osaa kasvattaa sitte toisen ihmisen”*, sanoo eräs tutkittavista draaman välikeskustelussa. Osa tytöistä koki itsensä liian nuoriksi ja kypsyttömiksi vanhemmuuteen eivätkä halunneet leimautua huonoiksi vanhemmiksi, jolloin raskauden keskeytys on perusteltua. Raskauden keskeytystä vastustavissa perusteissa puolestaan koettiin oltavan kypsiä vanhemmuuteen, valmistautuneita tilanteeseen eikä enää lapsia itse: *”--- mää ((Laura)) nyt henkisesti oon valmis ((äidiksi)) ...oon kasvanu lapsuudesta pois, ---”.*

Kypsyyskehys tuli esiin raskauden keskeytystä puoltavissa ja vastustavissa pohdinnoissa, mutta sitä käytettiin enemmän puoltavassa argumentoinnissa. Mielenkiintoista on, että näkemystä siitä, että lapsi kypsyttää vanhemmuuteen, näiden tyttöjen pohdinnoissa ei tullut esiin.

5. Kultaisen nuoruuden kehys

Kultaisen nuoruuden kehyksessä keskeisiä teijöitä ovat nautinto ja itsensä toteuttaminen, hedonistinen aspekti. Tämä kehys tuli esiin vain raskauden keskeytystä puoltavassa argumentoinnissa. Lapsen syntyminen kesken nuoruuden sekoittaisi nuoruuden suunnitelmat ja tekisi mahdolltomaksi sen, mistä nuoruudessa pitäisi naut-

tia, kuten vapaudesta ja mahdollisuudesta olla kantamatta vastuuta muista. Lauran sanoin: *”Ehkä se abortti on kumminkin parempi koska / nii, en mä halua olla kaksikymppisenä kotona kakaran kans, kun kaikki muut mun kaverit viel menee / pitää hauskaa.”*

Suunnittelemattoman raskauden yhteydessä nuori saa ajatella itseään ja siirtää lapsen hankintaa sopivampaan ajankohtaan, jotta omat suunnitelmat itsensä toteuttamisesta voisivat toteutua. *”Mä en halua nyt painostaa sua mihinkään mutta, mä sanon tässä nyt ihan selkeen mielipiteeni, että / kyllä mun mielestäni tässä tilanteessa voi olla niin itsekäs että”*, ohjeistaa äiti Lauraa. Lapsen saaminen tarkoittaisi nuoruuden iloista luopumista. Nuorena tulee nauttia elämästä ja vapaudesta. Nuoruuteen kuuluvat tietyt asiat, lapsi näihin ei kuulu. Myöhemmällä iällä lapsen hankkiminen on ajankohtaista ja perhe halutaan perustaa. *” --- Nyt ku se ois ajankohtasta, ni jotenki sitä ((perhettä)) ei nyt sitte löydykää. ”*, miettii Laura kuumassa tuolissa seitsemän vuotta Lauran ja Tonin ensitapaamisen jälkeen. Aikuisena on oikea aika nauttia lapsista.

Tässä kehyksessä nuoruudessa voi kokeilla lähes kaikkea. Äärimmilleen vietyinä suunnittelemattoman raskauden suhteen tämä voi tarkoittaa myös sitä, että nuori voi kokeilla, miltä tuntuu olla raskaana tai tehdä abortti. *”... Sen kahelle kaverille oli tehty abortti / vähä aikaa sitte. Sitte yhtäkkiä kesken kaiken seurustelun, päätti lopettaa pillereidn syömisen.... Ja sitte tietenki tuli raskaaks... ja mietti, mitä muuta voi. Ja ihan panii-kissa, onks hän nyt raskaana, onks hän raskaana, ja sitte ku tuli, ett raskaana, masentu ihan täysin siitä ja otti abortin. --- Se halus vaan kokeilla , ku koulukaverit... ”*, kertoo eräs tutkittavista loppukeskustelussa.

Kultaisen nuoruuden kehysten mukaista puhetapaa käytettiin vain raskauden keskeytystä puolustettaessa, mutta siinä puheessa se tuli selkeänä esiin.

6. Eettisen vastuun kehys

Eettisen vastuun kehys puolestaan ilmeni vain raskauden keskeytystä vastustavassa argumentoinnissa. Tässä kehyksessä raskautta voidaan katsoa niin positiivisesta kuin negatiivisestakin tarkastelukulmasta. Positiivisena napana näyttäytyy elämän kunnioitus ja negatiivisena rangaistus väärästä käytöksestä. Esiin tuli kolme rinnakaista näkökulmaa. Eettisen vastuun kehyksessä

käytiin moraaliset pohdinnat siitä, mikä on hyvää ja oikein.

Elämän kunnioituksen -näkökulma korostaa elämän itseisarvoa. Sikiö on oikea lapsi ja raskauden keskeytys on tappo. Elämällä ei pidä leikkiä. *”Mut se on kuitenkin lapsi”*, vastaa Laura äidilleen äidin kehottaessa Lauraa aborttiin.

Negatiivisena napana taustalla on luettavissa **syällisyys-näkökulma**, jonka mukaan väärin toimimisesta seuraa rangaistus. Rangaistus voi tulla siten, että elämä ei kuljekaane odotusten mukaisesti. *”Niin tota, ku mää tein abortin ja silleen ni, --- siihenhä se sitte vaan meni, että jotenki erkaannuttiin. Vähän jäi kuitenkin paha maku suuhun siitä mun ja Tonin erosta.”*, kertoo Laura kuumassa tuolissa seitsemän vuotta Lauran ja Tonin ensitapaamisen jälkeen. Lapsensaantiakaan ei pidetä itsestänselvyytenä, sillä jos keskeyttää raskauden, toista mahdollisuutta saada lapsia ei enää ehkä saa. Myös vanhempien vihaisuus ja tyytymättömyys voidaan kokea rangaistuksena, kuten seuraavasta Lauran ja äidin välisestä keskustelusta käy ilmi.

Laura: Mun pitäis tehdä abortti.

Äiti: Ooksä Laura raskaana?

Laura: Joo / En mä sitä tahallani tehny.

Äiti: Et et et .. Tuossa iässä pitäisi // Mä luulin että mä oon kasvattanu sua ja /

Laura: (puhuu päälle) Sä et oo tehny mitään

Äiti: Me on puhuttu näistä asioista kyllä joskus . Ooksä Laura kuullu ehkäystä?

Laura: Oon kuullu. Ja kaikki on kunnossa. Tai siis oli kunnossa. Mutta jossain vaiheessa sitte lipsahti kai /

Äiti: Nii ilmeisesti. 17-vuotias tytär on raskaana. Musta tulee nelkytkolme vuotiaana isoäiti. /

Laura: Ei tule. Mähän sanoin jo. (tukahtuneella äänellä) Sulle nyt pitää kertoa.

Suunnittelemattomaan raskauteen kytkeytyviä asioita tarkastellaan myös **vastuun ja velvollisuuksien näkökulmasta**. Nuorilla itsellään on vastuu päättää oman raskauden jatkamisesta. Tytöt katsoivat vastuun suunnittelemattomasta raskaudesta kuuluvan myös pojille. Ohjaajan kysyessä kuumassa tuolissa Tonilta, aikooko hän pysyä Lauran tukena tapahtui mitä tahansa, Toni vastaa: *” No, kyllä ainaki tällä hetkellä tuntuu siltä. Kovaahan se tulee olee / mut pakko se kai jonkun on oltava siinä. / Ja mä oon toinen syyllinen siihen niin / se on oltava munki vastuulla sitte.”* Tytöllä katsottiin olevan oikeus päättää raskaudestaan ilman, että muut häntä painostavat.

Nuorella on myös velvollisuus huolehtia tärkeistä asioista, kuten raskauden ehkäisystä, ja ajatella syntymättömän lapsen parasta muun mu-

assa välttämällä sikiölle vahingollista käyttäytymistä ja pyrkimällä takaamaan lapselle onnellinen lapsuus. Loppukeskustelussa yksi tutkittavista kertoi tuttavistaan: ”... hirveen innolla mukana ollu se jätkä, jätkä. Se oli vähän sillai niinku, ett ihan sama, ihan sama. Ei mua kiinnosta. Tahto mitä tahto, ei vaan kiinnosta. Ja sitte taas se muija oli tällä, tällä asenteella että ... se vaan jatko polttamista ja ryyppäämistä, ett ei, enmää oikeesti ymmärrä niinku.”

Eettisen vastuun kehyksessä suunnittelemtomaan raskauteen suhtaudutaan kahtalaisesti: toisaalta elämää pitää suojella ja käyttäytyä vastuullisesti, toisaalta elämää vastaan rikottuaan tai muuten väärin tehtyään joutuu alttiiksi rangaistukselle. Tämä kehys tuli voimakkaana esiin raskauden keskeytystä vastustavassa puheessa ja kuului olennaisena osana suunnittelemtomaan raskauteen liittyvään pohdintaan.

7. Terveyskehys

Terveyskehystä käytettiin vain raskauden keskeytystä vastustavassa argumentoinnissa. Ilmeisesti nuoret pitivät raskausaikaa ja synnytystä niin turvallisina, etteivät terveydelliset perusteet tulleet esiin raskauden keskeytystä puoltavassa puheessa. Vastustavatkin argumentit näyttävän suurelta osin tukeutuvan enemmän uskomuksiin kuin lääketieteellisiin faktoihin. Terveyskehyksessä löytyi kaksi rinnakkaista näkökulmaa, fyysisten ja psyykkisten riskien näkökulmat.

Fyysisten riskien näkökulmasta raskauden keskeytystä vastustettiin, koska sen ajateltiin lisäävän keskenmenon riskiä tai estävän jatkossa raskaaksi tulon tai ainakin vähentävän mahdollisuutta uusiin raskauksiin. Tosiasiallisesti nämä eivät ole lääketieteellisesti paikkansa pitäviä perusteita.

Fyysisiä riskejä voimakkaammin esiin tulivat kuitenkin keskeytyksen mahdolliset psyykkiset jälkivaikutukset. Laura kertoo kuumassa tuolisessa seitsemän vuotta abortin jälkeen: ”*No aikasemmin, aikasemmin mä mietin, vielä joskus, siinä, ku siitä oli menny vuosi pari, nii mä mietin, että jos, sen jälkeen ku mä olin oikeestaan päässy sieltä lukiosta, ni että miks mulla ei nyt vois olla tässä niinku pari vuotias semmonen pikkulapsi semmone. Totani, kyl mä sitte / en enää tässä vaiheessa kyllä mieta asiaa kauheesti, että, aika hyvin unohtunu. Ei se nyt silleen koskaan oo, etten mä sitä muistais vielä.*” Puheessa ilmeni **abortin psyykkisten jälkiseurausten näkökulma**: raskau-

den keskeytyksen jälkeen on odotettavissa psyykkisiä ongelmia, muun muassa masennusta ja katumuksen tunteita.

Terveyskehysten mukaista puhetapaa tytöt käyttivät varsin vähän ja huomion arvoista on, ettei tämä puhetapa tullut lainkaan esiin raskauden keskeytystä puoltavassa argumentoinnissa.

Pohdinta

Tässä tutkimuksessa hahmottui seitsemän kehystä, joiden kautta tytöt jäsensivät suunnittelemtomaan raskauteen liittyviä kysymyksiä. Kehysten moninaisuus kertoo siitä, miten lukuisia asioita nuoret ottavat huomioon tehdessään päätöstä raskauden jatkamisen tai keskeyttämisen suhteen. Tytöt käyttivät kaikkia kehymiä, mutta kullakin oli käytössään erityisesti omat ”lempi-kehymensä”. Päätöstä tehdessään tytöt käyttivät joustavasti puheenaiheesta riippuen eri kehymiä, jotka välillä limittyivät toisiinsa.

Selkeimmin tunnistettu kehys oli rationaalisuuden kehys, vaikka sosiaalinen tuki näyttääkin nousevan tärkeimmäksi tekijäksi henkilökohtaista päätöstä tehtäessä, kuten aiemmissakin tutkimuksissa on havaittu (DeVito 2007). Rationaalinen ja sosiaalinen tulkintatapa näyttävät olevan jännitteisessä suhteessa toisiinsa ja nostavat päätöksenteon eri puolet ja logiikat esille. Rationaalisuuden kehysten taustalla vaikuttavat individualistiset arvot, jolloin yksilö ja tehokkuus korostuvat. Yhteiskunta vaalii rationaalisuutta, lainsäädäntökin vaatii rationaalisia perusteita päätöksenteolle. Sosiaalisen tuen kehysten taustalla ovat puolestaan yhteisöllisyyden arvot, sosiaalinen tuki on se, jonka varassa toimitaan.

Rationaalisuuskehyksessä käsiteltävät asiat näyttivät kuuluvan itsestäänselvästi suunnittelemtomaan raskauteen kytkeytyvään pohdintaan. Kun rationaalisen kehysten kitkaton elämänsuunnitelma ei toteutunut, nuoret etsivät ratkaisua joko samassa kehyksessä pysyen joustavan elämänsuunnitelman mukaisesti tai käyttäen kokonaan uutta kohtalon kehystä, jossa omilla valinnoilla ei voida asioihin vaikuttaa. Eettisen vastuun kehyksessä pohdittavat kysymykset oikeasta ja hyvästä toiminnasta sekä vastuullisuudesta limittyvät moniin muihin kehymiin. Kul-taisen nuoruuden kehyksessä puolestaan vastuukysymykset suljettiin ulkopuolelle ja puolustettiin nuoruuden huolettomuuden oikeutusta.

Nuoren raskaus nähdään useimmiten ongelmallisena. Kaiken kaikkiaan nuorisokeskustelua on pidetty ongelmakeskeisenä (Raivio 1997, 27). Tässäkin tutkimuksessa suunnittelemattoman raskauden ongelmallisuus tuli esiin kaikkien osapuolten tiedostamana ilmiönä. Erityisen selvästi tämä tuli esiin rationaalisuuskehityksen mukaisessa argumentoinnissa. Nuoren raskauden on nähty olevan riski hänelle itselleen. Raskaus, joka on normaalia ja toivottavaa oikeassa iässä olevalle, on epänormaalia ja ongelmallista nuorelle (Schofield 1996, 47–48). Nuoren raskauden voidaan nähdä olevan riski ja rasite myös yhteiskunnalle, koska nuoren raskaus ja äitiys vaativat yhteiskunnan tukea ja huolenpitoa (ks. Schofield 1996, 46). Nuoret näyttävät tämän tutkimuksen valossa sisäistäneen hyvin tämän yhteiskunnan normin, jonka mukaan nuoren ei ole toivottavaa tulla raskaaksi, saattikka synnyttää lapsi. Tämä normi näkyy monin tavoin yhteiskunnassa: nuorelle tarjotaan tarpeen vaatiessa auliisti tukea koulunkäyntiin, mutta perheen perustamisen suhteen apu on nihkeämpää (ks. Paajanen 2002, 27, 57–58, 85–86). Yhteiskunnassamme painotetaan tehokkuutta ja valtiovalta on tuonut esiin selvästi muun muassa opintojen sujuvan läpiviemisen ja työuran mahdollisimman varhaisen aloittamisen tärkeyden. Kitkattomassa elämänsuunnitelmassa tämä toteutuu, joustava elämänsuunnitelma haastaa tämän normin. Kaikki tytöt kuitenkin ottivat nämä asiat huomioon päätöksenteossaan.

Tytöt arvioivat omaa selviytymistään, mutta toisaalta paljon myös läheisten selviytymistä vaikeassa elämäntilanteessa. Voimakkaasti tuli esiin muiden tunteiden huomioon otto. Nuoret ajattelivat, että läheisille, erityisesti vanhemmille, suunnittelematon raskaus saattaa tuottaa häpeää, loukata, rasittaa: nuori kokee, että hän on pettänyt vanhempansa eikä ole täyttänyt häneen asetettuja odotuksia. Pohdinnoissa saattaa olla vaikuttamassa käsitys huonon naisen maineesta: äitiys ilman parisuhdetta lienee edelleenkin epätoivottava ja jossain määrin jopa arveluttava elämäntilanne (Saarikoski 2001, 39–40; Hukkila 1992, 63–64).

Myös suhde poikaystävään mietitytti paljon. Hyvin tärkeää lapsen synnyttämisen kannalta näytti olevan se, voiko luottaa poikaystävän pysyvän rinnalla tässä tilanteessa. Poikaystävän tuki oli merkittävä, mutta ei aina ehdoton edellytys lapsen pitämiselle. Esiin tuli myös näkemys, että

joutuessaan valitsemaan poikaystävän tai lapsen välillä, tyttö valitsisi lapsen.

Eettisen vastuun kehys tuli ilmi vain raskauden keskeytystä vastustavassa argumentoinnissa, mutta siinä hyvin paljon käytettynä. Selkeästi ajateltiin elämällä olevan arvo sinänsä. Suunnittelemattomaan raskauteen liittyy pohdinta elämän jatkamisesta tai sen päättämisestä. Kristillisen tradition mukaan elämä nähdään pyhänä. Sikiötä on kuitenkin pidetty elävänä olentona vasta 1800-luvulta lähtien ja raskauden keskeytykseen liittyvä ahdistus onkin nykynaisen taakka (Pattis Zoja 1997, 15, 17, 19), jota näyttävät kantavan myös tämän tutkimuksen tytöt.

Eettisen vastuun kehyksessä tytöt pohtivat paljon syyllisyyttä. Mielenkiintoisen näkökulman tähän tuo Eva Pattis Zoja (1997), jonka mukaan protestanttisessa kulttuurissa nainen jää helpommin yksin ja anteeksiantamuksen löytäminen on vaikeampaa kuin katolisessa kulttuurissa. Syyllisyyteen liittyvät kiinteästi myös kysymykset vastuusta ja velvollisuuksista, joita tämän tutkimuksen nuoret pohtivat paljon.

Tutkimuksen arviointia

Tämä on tietäkäsemme ensimmäinen draama-aineistosta tehty tämän aihepiirin tutkimus. Vaikka näin saatiin monipuolinen ja rikas kuva tutkimusaiheesta, aineistonkeruutapa asetti erityisiä haasteita. Itse huonetila oli draaman harjoittamiseen tarkoitettu ja sitä varten varustettu. Tytöt asettuivat tilaan luontevasti ja käyttivät tilassa olevaa rekvisiittaa monipuolisesti. Kuitenkin teknisten ongelmien vuoksi pieni osa draaman tapahtumista ja keskusteluista on jäänyt tallentumatta, mikä jossain määrin hankaloitti videoiden litterointia.

Tutkimusjoukko jäi aiottua pienemmäksi. Poisjääntien syynä saattoi olla, että tutkimusaihe koettiin liian sensitiiviseksi tai toteutusmuoto prosessidraama vaikeaksi tai vieraaksi. Myös sitoutuminen kolmeen tapaamiseen (kaksi draamatapaamista ja yksilöhaastattelu) saattoi tuntua hankalalta. Pieni osanottajien määrä saattoi rajoittaa löytyneiden kehysten määrää tai niiden sisältöä, vaikka analyysissa pystyttiinkin muodostamaan useita kulttuurisesti tunnistettavia kehkyksiä. Tutkimuksessa oli mukana vain tyttöjä. Jatkossa olisi kiinnostavaa tutkia, millaisissa kehkyksissä pojat tekisivät päätöksensä suunnittelemattoman raskauden suhteen. Tutkimukseen osallistuneet tytöt olivat innostuneita ja eläytyi-

vät rooleihinsa ja antoivat positiivista palautetta työskentelystä draamojen loppukeskusteluissa ja myöhemmin toteutetuissa haastatteluissa.

Draama aineistonkeruumenetelmänä luo kuvan kuvitteellisesta tilanteesta, tässä tutkimuksessa suunnittelemaan raskauteen liittyvästä päätöksenteosta. Draamametodit kuitenkin tuottavat kokemuksellisesti, emotionaalisesti ja yhteisöllisesti rikastunutta tietoa (Draamamenetelmät ja tieto... 2008, 24–25). Ne tarjoavat mahdollisuuden vastavuoroisuuden perspektiiviin, mikä luo uusia näkökantoja niin itseen, muihin kuin yhteiskuntaankin. Draaman avulla tyttöjen oli mahdollista esittää melko vapaasti tunteitaan ja havaintojaan. Draama mahdollisti nopeasti asioiden ytimeen pääsemisen ja sen avulla nuoret pääsivät käsittelemään sensitiivistä aihetta turvallisesti yhdessä muiden vertaisten kanssa ja tuottivat yhdessä runsaasti näkökulmia, joita esimerkiksi haastattelussa ei ehkä olisi tullut esiin yhtä laajalti.

Johtopäätökset

Tytöt näyttivät omaksuneen normatiivisen, velvoittavan huolenpitäjän roolin, jossa arvot ovat vaikuttamassa päätöksentekoon. Draamassa tuli esille erilaisia tapoja selviytyä suunnittelemtomasta raskaudesta. Voi kuitenkin kysyä, kuinka vapaasti valittavissa nämä vaihtoehdot ovat. Eeva Jokinen (2005, 51) käyttää tapaisuuden käsitet-

tä kuvaamaan rakenteiden pakottamia valintoja, toistuvia tekoja ja elämänmenon rytmiin asettautumista. Arvoihin ja valintoihin liittyvää toimintaa ja puhetta voidaan tarkastella tapaisuuden välityksellä (Tuomaala 2006). Tapaisuus on vaikuttamassa siihen, miten vapaana toimijana nuori päätöksensä tekee, mihin positioon joutuu. Toisaalta tytöt pyrkivät itsenäisiin, omiin ratkaisuihinsa, toisaalta he tapaisuuden välityksellä joutuvat tekemään yhteiskunnassa hyväksyttävissä olevia päätöksiä. Näin ollen nuoret ovat moninaisten ristiriitojen paineessa tehdessään päätöstä suunnittelemtoman raskauden suhteen.

Tällä aineistonkeruumenetelmällä saatiin monipuolinen kuva tutkittavasta aiheesta. Lisäksi päästiin käsiksi niihin kulttuurisiin resursseihin, joita nuorilla on käytettävissään suunnittelemtomaa raskauteen liittyvissä kysymyksissä. Terveystieteiden ammattilaisten ja asiantuntijoiden sekä vanhempien tulisi olla tietoisia, kuinka moninaisten näkökohtien, kehysten, puitteisissa nuoret asiaa pohtivat. Ratkaisuihin ovat vaikuttamassa myös asiat, joita ei aina selkeästi tuoda – eikä osatakaan tuoda – esiin. Tämä tutkimus toi esiin nuorten omia motiiveja ja tavoitteita ja toivottavasti antaa välineitä kuuntelemiseen, erilaisten näkökulmien tunnistamiseen ja keskusteluun silloin, kun on kyse nuoren raskauden keskeyttämisestä tai jatkamisesta.

KIRJALLISUUS

- Arisi, Elena: Changing attitudes towards abortion in Europe. *European Journal of Contraception & Reproductive Health Care* 8 (2003): 2, 109–121
- Bender, Soley & Geirsson, Reynir & Kosunen, Elise: Trends in teenage fertility, abortion, and pregnancy rates in Iceland compared with other Nordic countries 1976–99. *Acta Obstetrica et Gynecologica Scandinavica* 82 (2003): 1, 38–47
- Blatner, Adam: Toiminnalliset menetelmät terapiasa ja koulutuksessa - psykodraaman ja sosiodraaman tekniikat käytäntöön sovellettuna. Naantali: Resurssi, 1997
- Bolton, Gavin: Theatre form in drama teaching. Teoksessa: Davis, D. & Lawrence, C. (toim.): Selected writings of Gavin Bolton. Lontoo: Longman, 1986
- Broen, Anne & Moum, Torbjörn & Bodtker, Anne & Ekeberg, Oivind: The course of mental health after miscarriage and induced abortion: a longitudinal, five-year follow-up study. *BMC Medicine* 3 (2005a): 18. Luettavissa osoitteessa <http://www.biomedcentral.com/1741-7015/3/18>
- Broen, Anne & Moum, Torbjörn & Bodtker, Anne & Ekeberg, Oivind: Reasons for induced abortion and their relation to women's emotional distress: a prospective, two-year follow-up study. *General hospital psychiatry* 27 (2005b): 1, 36–43
- Darroch, Jacqueline & Singh, Susheela & Frost, Jennifer: Differences in teenage pregnancy rates among five developed countries: the roles of sexual activity and contraceptive use. *Family planning perspectives* 33 (2001): 6, 244–250
- DeVito, Josephine: Self-Perception of Parenting Among Adolescent Mothers. *The Journal of Perinatal Education* 16 (2007): 1, 16–23
- Draamaa ja teatteria yhteisöissä. Helsinki: Helsingin ammattikorkeakoulu, 2005
- Draamamenetelmät ja tieto, teatterin ja teknologian kohtaamisia. Helsinki: Helsingin ammattikorkeakoulu Stadia, 2008

- Ekstrand, Maria & Larsson, Margareta & Von Essen, Louise & Tyden, Tanja: Swedish teenager perceptions of teenage pregnancy, abortion, sexual behavior, and contraceptive habits--a focus group study among 17-year-old female high-school students. *Acta Obstetrica et Gynecologica Scandinavica* 84 (2005): 10, 980–986
- Entman, Robert: Framing: Toward Clarification of a Fractured Paradigm. *Journal of Communication* 43 (1993): 4, 51–58
- Finer, Lawrence & Frohvirth, Lori & Dauphinee, Lindsay & Singh, Susheela & Moore, Ann: Reasons U.S. women have abortions: quantitative and qualitative perspectives. *Perspectives on Sexual & Reproductive Health* 37 (2005): 3, 110–118
- Goffman, Erving: Frame analysis an essay on the organization of experience. Cambridge: Harvard University Press, 1974
- Heikkinen, Hannu: Draaman maailmat oppimisalueina. Draamakasvatuksen vakava leikillisuus. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, 2002
- Hirvonen, Eila: Raskaus nuoren valintana. Etnografia alle 18-vuotiaiden nuorten raskaudesta, tulevasta vanhemmuudesta ja elämäntilanteesta sekä äitysneuvolakäynneistä. Tampere: Tampereen yliopisto, 2000
- Hukkila, Kristiina: Seksi ja Se Oikea. Tyttöjen ensimmäiset kokemukset ja käsitykset seksistä. Teoksessa: Näre, Sari & Lähteenmaa, Jaana (toim.): Letit liehumaan. Tyttökulttuuri murroksessa. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 1992
- Hynninen, Tuuli: "...Miten liikkeet, luovuus ja tanssi ihmismieltä liikuttaa" – tanssin ja draaman mahdollisuudet naisten päihdekuntoutuksen tukena. PIRKKA – Pirkanmaan AMK:n verkkokirjasto, 2003. Luettavissa osoitteesta http://kirjastot.diak.fi/files/diak_lib/Helsinki2003/Hynninen2670.pdf
- Häkämies, Annukka: Metodilla on merkitys – muodolla on mieli. Draamatyöskentely mielenterveys-hoitotyön ammattikorkeakouluopinnoissa. *Aikuiskasvatus* 28 (2008): 1, 48–50
- Jokinen, Eeva: Aikuisten arki. Helsinki: Gaudeamus, 2005
- Karakelle, Sema: Enhancing fluent and flexible thinking through the creative drama process. *Thinking Skills and Creativity* 4 (2009): 2, 124–129
- Kero, Anneli & Hogberg, Ulf & Jacobsson, Lars & Lalos, Ann: Legal abortion: a painful necessity. *Social science & medicine* 53 (2001): 11, 1481–1490
- Kero, Anneli & Hogberg, Ulf & Lalos, Ann: Well-being and mental growth-long-term effects of legal abortion. *Social science & medicine* 58 (2004): 12, 2559–2569
- Knudsen, Lisbeth & Gissler, Mika & Bender, Soley & Hedberg, Clas & Ollendorff, Ulla & Sundstrom, Kajsa & Totlandsdal, Kristina & Vilhjalmsdottir, Sigridur: Induced abortion in the Nordic countries: special emphasis on young women. *Acta Obstetrica et Gynecologica Scandinavica* 82 (2003): 3, 257–268
- Kosunen, Elise & Vikat, Andres & Gissler, Mika & Rimpela, Matti: Teenage pregnancies and abortions in Finland in the 1990s. *Scandinavian journal of public health* 30 (2002): 4, 300–305
- Kuortti, Marjo & Kosunen, Elise: Risk-taking behaviour is more frequent in teenage girls with multiple sexual partners. *Scandinavian journal of primary health care* 27 (2009): 1, 47–52
- Laakso, Erkki: Draamakokemuksen äärellä. Prosessidraaman oppimispotentiaali opettajaksi opiskelijoiden kokemusten kannalta. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, 2004. Luettavissa osoitteesta <http://julkaisut.jyu.fi/index.php?page=product&id=10316>
- Laki raskauden keskeyttämisestä 1970. Suomen laki
- Larsson, Margareta & Aneblom, Gunilla & Odland, Viveca & Tyden, Tanja: Reasons for pregnancy termination, contraceptive habits and contraceptive failure among Swedish women requesting an early pregnancy termination. *Acta Obstetrica et Gynecologica Scandinavica* 81 (2002): 1, 64–71
- Lehti, Venla & Niemelä, Solja & Sourander, Andre: Nuoruusiässä raskaaksi ja äidiksi tulemistä ennustavat psykososiaaliset tekijät. *Suomen Lääkärilehti* 65 (2010): 33, 2573–2576
- Leishman, June: Childhood and teenage pregnancies. *Nursing Standard* 18 (2004): 33, 33–36
- Morgenthau, Joan: Teenage pregnancies and abortion. *Mount Sinai Journal of Medicine* 51 (1984) 1, 18–19
- Owens, Allan: Draamasuunnistus: prosessidraaman arviointi ja reflektointi. Helsinki: Draamatyö, 2002
- Paajanen, Pirjo: Saako haikara tulla käymään? Suomalaisen lastenhankinnan ihanteet ja todellisuus. Helsinki: Väestöliitto, 2002
- Pattis Zoja, Eva: Abortionloss and renewal in the search for identity. Lontoo: Routledge, 1997
- Peräkylä, Anssi: Kuoleman monet kasvot, identiteettien tuottaminen kuolevan potilaan hoidossa. Tampere: Vastapaino, 1990
- Raivio, Herman: Aktiivinen nuoriso – sopivasti radiikaali. Teoksessa: Holvas, Jakke & Raivio, Herman & Seppänen, Pekka (toim.): Ei voisi vähempää kiinnostaa – Nuoruuden filosofia. Vantaa: Kustannusvalmennus P & K. Oy, 1997
- Saarikoski, Helena: Mistä on huonot tytöt tehty? Helsinki: Tammi, 2001
- Schofield, Gillian: The youngest mothers. The experience of pregnancy and motherhood among young women of school age. Aldershot: Avebury, 1996
- Singh, Susheela & Darroch, Jacqueline & Frost, Jennifer: Socioeconomic disadvantage and adolescent women's sexual and reproductive behavior: the case of five developed countries. *Family planning perspectives* 33 (2001): 6, 251–258
- Suoninen, Eero: Mistä on perheen äidit tehty? Haastattelupuheen analyysi. Teoksessa: Jokinen, Arja & Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero (toim.): Diskursianalyysin aakkoset. Tampere: Vastapaino, 1993
- Terveystieteiden tutkimuskeskus: Raskaudenkeskeytykset 2008. Luettavissa osoitteesta <http://www.stakes.fi/FI/tilastot/aiheittain/lisaantymien/raskaudenkeskeytykset/index.htm>

Thorsen, Caroline & Aneblom, Gunilla & Gemzell-Danielsson, Kristina: Perceptions of contraception, non-protection and induced abortion among a sample of urban Swedish teenage girls: focus group discussions. *European Journal of Contraception & Reproductive Health Care* 11 (2006): 4, 302–309

Tornbom, Marie & Ingelhammar, Elisabeth & Lilja, Håkan & Möller, Anders & Svanberg, Bernhard: Evaluation of stated motives for legal abortion.

Journal of Psychosomatic Obstetrics & Gynecology 15 (1994): 1, 27–33

Traeen, Bente & Spitznogle, Kristin & Beverfjord, Alexandra: Attitudes and use of pornography in the Norwegian population 2002. *Journal of sex research* 41 (2004): 2, 193–200

Tuomaala, Salome: Uskonnollisuus eettisyyden tapana naisten aborttikertomuksissa. *Teologinen aikakauskirja* 111 (2006): 1, 85–94.

ENGLISH SUMMARY

Marjo Kuortti & Rita Jäbi & Pirjo Lindfors & Elise Kosunen: "I think we've had a little accident". Girls' interpretations and decision-making related to unplanned pregnancies ("Meille tais sattuu pieni vahinko". Tyttöjen suunnittelemattomaan raskauteen liittyvät tulkinnat)

Pregnancy and maternity among young women under age 20 years is often considered undesirable, if not problematic in our society. Indeed most pregnancies in young women are unplanned. This study aims to answer some of the questions that young women entertain in trying to reach a decision on what to do with an unplanned pregnancy.

The data for our study were collected using videorecorded process drama sessions designed to simulate decision-making on the continuation or termination of pregnancy. Although some studies have been done to elucidate the reasons and rationale behind termination decisions, little is known about the actual process in which those decisions are reached. The aim of this study is to describe as widely as possible the pressures, norms, values and facts that are involved in the process where young people make their decisions about the continuation or termination of pregnancy. Process drama is a role-playing method designed to reveal different kinds of attitudes. It opens up different angles and perspectives on society and culture, even though the elements brought into the drama role are always dependent on the individual's cultural background, experiences and attitudes. The method of analysis is based on Erving Goffman's framework analysis. In this study we understand frameworks as broad frames of interpretation via which decision-making is made comprehensible from different perspectives and in relation to different agents.

Seven frameworks were identified in the analysis to reflect the different types of discourse and interpretation applied by young women in reaching their decisions about an unplanned pregnancy. The key elements in the framework of rationality were rational deliberation, achievement of one's ambitions, and control of everyday life. Within this framework

a distinction was made between the perspectives of a smooth life plan and a flexible life plan. In the framework of fate, there appear at least some things in life that cannot be controlled, and events and occurrences can be explained either by destiny or by accident. In the framework of social support and family connections, the most crucial factors are togetherness, family and human relations. Things are weighed and considered from the point of view of the support received from the adults, the partnership and the unborn child. In the framework of maturity, the focus is on assessing one's maturity into adulthood and parenthood. In the framework of carefree youth, the key factors are enjoyment and self-fulfilment. In the framework of ethical responsibility, the focus of moral debate is on what is right and good. The perspectives identified in this framework concerned respect for life, guilt, and duties and responsibilities. Finally, the main focus in the framework of health was on questions surrounding health and well-being. These issues were considered from the points of view of physical risks and psychological consequences.

It is clear from the wide range of frameworks identified in the analysis that young women indeed weigh a variety of factors in their decision-making about the continuation or termination of pregnancy. The framework identified most clearly and prominently was the framework of rationality, even though it seems that social support emerges as the single most important decision factor. The young women are keen to make their own independent decisions, but those decisions must still be acceptable in society: this puts them under conflicting pressures as they seek to reach a decision on an unplanned pregnancy. This study should provide useful insights and tools for purposes of listening to young people, identifying different perspectives and building dialogue in cases where young people are making up their mind about whether to terminate or continue a pregnancy.

KEY WORDS

unplanned pregnancy, framework analysis, process drama